

**Godin Akam Inigha Izir
Gumazim
Danielin Akinafarim
O
Daniel
Akar faragha zuim**

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akinafarir kam Judaba osimtiziba sara itir dughiamin an osiri, ezi akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa. Kar men akurvaghti me kamaghin fogh suam, God gumazamizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghti gin God men osimtiziba givagh dabirabir aghuim me daningam.

Danielin akinafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar aviribar apaniba pazi me damuasa, ezi kamaghin me pamten nighnizir gavgavim Godin ikia egha arazir aghuibagh ami, ezi apaniba me damuamin bizim me ibura.

2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kamın, God gifozir puvatizir gumazamizibar kantriba bar gavgavigha iti. Eghti me ti Godin gumazamiziba bar me agivagham. Ezi irebar kaba kamaghin men akakasi, God uan gumazamizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agivagham. Eghti gin Godin gumazamiziba bar deraghvira ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

Judan gumazir igiar maba atrivimın dipenimın iti

¹ Fomira Jehoiakim Judabar atrivimın itima, azenir pumuning ko mıkezim gıvazıma, Babilonın kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemın nguıbar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguıbam bar an ekiaru. ² Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatızıma, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimın kavın aghuıba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonın kantrin ghua uan asebar dipenimın ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamın aven itir danganir mogomemın da atı.

³ Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongın gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimın ingarir gumazıbar faragha zuir gumazim, Aspenas mıgei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakımın anabamra ganıva gumazir igiabara inıva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh. ⁴ Egh a kamaghın garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuıba ikıva, namnar aghuıba ikıva, egh tav mıkarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir avırıba ikıva, suren aghuıbar amuva, uaghan zuamıra fofozim inigham. Eghtı me atrivimın dipenimın ingaramın fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damutı me Babilonın akam osırıva egh a

1:1: 2 Atrivıba 24:1; 2 Eghaghanıba 36:5-7 **1:2:** 2 Atrivıba 20:17-18; 24:10-16; 2 Eghaghanıba 36:10; Aısaia 29:7-8

diponom. ⁵ Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiaba bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mizekimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam.

⁶ Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba. ⁷ Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati.

⁸ Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainin dipam amegh, Godin damazimin mizegham.* Kamaghin amizi, a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsis, eghti me dagher igharazitam a daningam. ⁹ Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangkuvigha an akurvaghasa. ¹⁰ Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, "Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagha dagheba ko dipaba amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba suegh aghariba guigh, egh ia, ia

1:8: Esekiel 4:13; Hosea 9:3 * **1:8:** Danielin nighnizimin mingarim, a deragha bigha migeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogorogheziba me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagh anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagher aghuiba iniam, egh arazir kamın an atrivim kamaghin an akagha ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam. **1:9:** Jenesis 39:21

ko izezir gumazibar mın ganan koghtıma, a na misueghti ki aremegham.”

¹¹ Aspenas faragha Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasa gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghın a miği, ¹² “Ni kamaghın e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiabar tugh. ¹³ Egh 10plan dughiar kabar gın, ni gumazir igiar atrivimın dagheba apibar ganıva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarzibar mın deravıram oto, o puvati? Egh ni gın bizir tizimın e damusi, ni puram e damu.” ¹⁴ Ezi gumazir men garim, a Danielın akamın gın ghua Daniel mikemezi moghın ami.

¹⁵ Ezi 10plan dughiabar gın, men ganganim bar deragha, men mikarziba saram aghua gavgavıgha, gumazir igiar atrivimın dipenimın amezıbagh afıra. ¹⁶ Ezi gumazir men garim, an atrivimın dipenimın dagheba ko wainın dipaba isa zurara munagh da arısi. Egha azenibar oparir daghebara me ganıgavıra iti.

¹⁷ Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim ko, akınafaribar gara dagh fozir fofozir aghuim, ko nıghnızir aghuim me ganıngi. Egha God Daniel fofozim a ganıngizıma, a irebaba ko irebamın mın garir bizibar mıngaribar gun mikımamin fofozim ti.

¹⁸ Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mıkezimın sure agıfa, dughiar Atrivim Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inıgha atrivim bagha ghu. ¹⁹ Ezi atrivim me ko miğiava kamaghın gari, Daniel, Hanania, Misael,

ko Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi, a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi. ²⁰ Egħa atrivim bizir aviribar men azangsigha, me ko miġia gari, men fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar mogħira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh fogħa dar gun miġeir gumaziba ko, kukunir gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afiraghan kogħam. Bar puvati.

²¹ Egħa Daniel dugħiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egħa a ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesarin irebam

¹ Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti. Egħa dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegħa akuava avenge. ² Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogħa dar gun miġeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagħa akam amada. Eghti me izi an irebamin mingarimin gun mikimam. Egħa me iza atrivimin guamin tuivizi, ³ a kamaghin me miġei, “Ki irebamin ganizi, irebar kam na gamima nan navim bar osemi. Kamaghin amizi, ki irebamin mingarim gifogħasa.”

⁴ Egha me kamaghin Aramin akamin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Atrivim,* ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan irebamin e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan kogh, egh uaghan an mingarimin gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighiva, dar amuti da bar ikuvigham. ⁶ Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghin datirighin, ia irebam ko an mingarimin gun na mikimam.”

⁷ Egha me uam atrivim migei, “Ni irebar kamın gun e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”

⁸ Ezi atrivim kamaghin migei, “Ki ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghin ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati. ⁹ Guizbangira, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan koghiva, ia bar osimtızir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamira inigha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nighnizim otevkınigham. Kamaghin, ia irebar kamın gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh.”

* **2:4:** Akar kagh ikegha ghua Daniel 7:28in tuziba, me Hibrun akamin dar osirizir puvati. Me Aramin akamin an osiri.

¹⁰ Ezi fofozir gumazir kaba atrivimın akam baregha, kamaghın a ikaragha ghaze, “Atrivim, nguazir kamın gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim damighan kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsızir katamın a gamizir puvati. ¹¹ Atrivim, bizir ni en azangsıziba, e dav kiman ibura. Ezi gumazitam dar amighan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumaziba ko itir puvati.”

¹² Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghın amizi, a midorozir gumaziba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonın fofozir gumaziba bar me misueghtima me aremegham. ¹³ Ezi midorozir gumaziba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti me aremeghasa me buriagha arui.

God irebamın mingarim Danielın aka

¹⁴ Ezi atrivimın midorozir gumazibar garir gumazim Ariok, dikavigha Babilonın fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a mikimasa deravira nighnigha, ¹⁵ kamaghın Ariokin azara, “Manmaghsua, atrivim fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa migirigiar gavgavir kam gami?” Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a migei.

¹⁶ Ezi Daniel fofozir gumaziba aremeghan aghuagha, zuamira ghua atrivimın miğia ghaze,

“Ni tong dughiam na danighti ki irebamın mıngarımın gun mikımam.”

¹⁷ Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimın ghugha uan namak-aba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar gun me mikeme. ¹⁸ Egha apangkuvim bagha Godın Uan Nguibamın Itim ko mikımasa me mıgei. Egh uaghan irebar mogomemın itim bagh azangsighti, an an mıngarım en akagham. Eghti e Babilonın fofozir gumazir igharaziba ko aremeghan kogham. ¹⁹ Ezi dimagarir kamra God, atrivimın irebamın mıngarım Danielin aka. Ezi Daniel Godın Uan Nguibamın Itimın ziam fa, ²⁰ egha kamaghın mıgei:

“God, ki nin ziam fi mamaghıra ikiam.

Guizbangıra, fofoziba ko gavgaviba bar nına.

²¹ Ni amozim ko aruemın dughiam gatifa,
egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar
otifi,
egha ni men ingangaribar me a gefi.

Egha fofozir aghuiba ko nıghnızir aghuiba
gumazibagh anıdi.

²² Egha God ni bizir aven modoghav itir me fozir
puvatıziba men akakasi.

Ezi zurara angazangarım nın iti,
ezi ni mitatemın itir biziba, ni dagh fogha
gifa.

²³ Nan ovavibar God, ni fofozim ko gavgavım na
ganıngi

2:21: 1 Eghaghaniba 29:30; Esta 1:13; Jeremaia 27:5; Jems 1:5

2:22: Onger Akaba 139:11-12; Daniel 2:28-29; Hıbru 4:13; Jems 1:17

egha ni nan dimdiam baraki,
 egha bizir e nin azangsi ghizir kam, en
 aka.

Egha ni atrivimin irebamın mingarim, en aka.
 Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nin ziam fe.”

Daniel irebamın mingarimın gun atrivim miği

²⁴ Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilonın fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi Daniel kamaghın a miği, “Ni fofozir gumazibav sueghti me aremeghan marki. Ni na inigh atrivim bagh mangi, eghti ki irebamın a geghanıva irebamın mingarimın gun a mikimam.”

²⁵ Ezi zuamıra Ariok Daniel inigha atrivim bagha ghugha, kamaghın atrivim miği, “Ki Judan adarazir mav inigha izi, me fomıra kalabuziar gumazir mamın mın an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebamın mingarimın gun ni mikimam.”

²⁶ Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamaghın an azara, “Ni nan irebam ko an mingarim mikimamin fofozim iti?”

²⁷ Ezi Daniel kamaghın atrivim miği, “Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir bizir kamın mingarim abighıva avegham. ²⁸ Ezi Godın Uan Nguibamın Itim, a iti, a bizir mogomebar mingariba azenim garısi. Atrivim, God bizir gın otivamibar nin akaghasa irebar kam ni ganıngi. Ezi ki datırighın irebar ni uan dakozimın akua ganizimın, gun ni mikimam.

29 “Atrivim, ni akuima God irebamın bizir gın otivamiba nin aka. Ezi Godın kam, a bizir mogomeba azenim garisi. Egha bizir gın otivamiba nin aka. 30 Egha Godın kam bizir modoghav itim nan aka. Kırara fofozir ekiam ikia egha fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu. Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni uan irebamın mıngarim ko nıghnızibagh gıfogham.

31 “Atrivim, ni irebamın garima marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha bar puvıra taghtasi. Ezi ni an ganigha bar atiatingi. 32 Me golin puvıra taghtazımın an dapanımın ingari. Egha an evarim ko agharımning, me silvan aningın ingari, egha an ivariam me brasın dar ingari. 33 Egha an suemning me ainın aningın ingarigha, an dagarımningın vın, me uaghara ain ko nguazim veregha aningın ingari. 34 Ezi dughiar ni marvir guar kamın garavıra itimın, dagıam a uabi mighsıamın kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. A uabi izaghira marvir guar kam misogha an dagarir me nguazim ko ainın ingarizımning misoke. Ezi aning bar misaraghire. 35 Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raızın miseviba, ni da isa da makuri. Ezi amınim dagh ivavamadi, ezi mınnezir taba ua itir puvati. Ezi dagıar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsıar ekiamın otoghava nguazir kam bar anevara.

36 “Kar irebar ni ganizim. Ezi datırıghın ki irebamın mıngarımın gun ni mıkımam. 37 Atrivim, ni faraghavıra ikia, egha atrivir maba bar dagh

afira. Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a nin amamangatizi ni atrivimin iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingi. ³⁸ Egha ni gamima, gumazamiziba bar, ko asiziba, ko kuaraziba bar, ni me gatifa. Ezi ni dapanir me golin ingarizimin min iti.

³⁹ “Eghti atrivir mam nin gin otivam, egh a nin min gavgavighan kogham. Egh gin atrivir mikezim otoghiva, nguazir otevíba bar dagh ativagham. Ezi atrivir kam mati bras. ⁴⁰ Eghti ua gin namba 4in atrivim otivam. An ainin min gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghira atrivir kam kantrin fomira ikezibar gavgaviba bar dagh afiragh ada givagham. ⁴¹ Ezi ni irebamín kamaghin gari, bizir kamín dagarimning ko dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kamín mingarim kamakín. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigh ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuningin iti, a kamaghin nin aka, dar gavgavim ainin min gavgavigh egh bar gavgavighan kogham. ⁴² Ezi dagarir puzir me ain ko nguazimin ingarizim, a kamakín, kantrin otevir mam ainin min gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim min gavgavighan kogham. ⁴³ Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kamín dagarimín ingari. Ezi bizir kamín mingarim kamakín. Atrivim gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibar guivibar iki, egh me deragh

uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.

⁴⁴ “Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumamazizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumamazizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumamazizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam. ⁴⁵ Ni dagiamin gari, a uabi mighsiamin pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumamazizibagh ativaghamin dughiamin ababanim.

“Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam.”

Atrivim ziar ekiam Daniel ganingi

⁴⁶ Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi. ⁴⁷ Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kamın gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh

† 2:43: Aramin akam deragha akar otevir kamın mingarim abighizir puvati.

afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.”

⁴⁸ Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti. ⁴⁹ Egha Daniel Babilonin provins gatif. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangisi. Ezi atrivim an azangizir kamın amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimning apirigh a ziam fasa gumazamizibav gei

¹ Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamın ingari. Ezi marvir guar kamın ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti.

² Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagıabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an

ziam fisi izam. ³ Ezi gavmanin gumazir ekar kaba iza bar marvir guam itir naghin dughiar namba wanin an ziam fasa bar uari akufa.

⁴ Egha gavmanin gumazir akam akurir mam pamten kamaghin diagha migei, "Ia nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh! ⁵ Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamın ziam fi. ⁶ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekar avir bar pamten isimın aven anekunigham."

⁷ Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, maghira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamın ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

⁸ Ezi dughiar kamın Babilonin gumazir maba iza Judan gumazamizibar ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme. ⁹ Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, "Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam! ¹⁰ Atrivim, ni gumazamiziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumazamiziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamın ziam fam. ¹¹ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni

zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isimin aven anekunigham. ¹² Ezi Judan gumazir pumuning ko mikezir kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego, kar ni Babilonin provins gativagh an ganasas me amisefe, ezi me nin akam batoke. Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha uaghan teviba apirigha aviragha golin marvir guar ni asarazir kam in ziam fer puvati.”

¹³ Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puviram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi. ¹⁴ Me izegha givazima a kamaghin men azai, “Satrak ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar ki asarazir kam ia uaghan teviba apira aviragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o? ¹⁵ Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kam in ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekiar avir bar pamten isimin aven ia kunigham. Eghti godin manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?”

¹⁶ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati. ¹⁷ E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekiar avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham. ¹⁸ Eghti an en akuraghan koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba

pirighiva aviragh golin marvir guar ni asarazir kamın ziam fan kogham.”

Me Satrak, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

¹⁹ Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav kemeghti me avim atighti a puvira isiam. Avim faragha kamaghın isizir puvati.

²⁰ Egha a uan midorozir gumazir gavgavibav gia ghaze, me Satrak, Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekiar avir bar pamten isimın me kunigh. ²¹ Kamaghın, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotba ko dapanir asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekiar avir bar pamten isimın, me akuni. ²² Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar pamtemın isia mizariaba zui. Kamaghın, midorozir gumazir me inigha avir danganir ekiamın ghueziba, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire. ²³ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimın torim giraghue. Ezi me ikezir beniba kamaghira iti.

²⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kuram gamigha zuamira dikavigha tu. Egha kamaghın gumazir nighnizir aghuiba a ganıdibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?” Ezi me a ikara, “Are, atrivim, e manmaghiram ami.”

²⁵ Ezi a ghaze, “Manmaghın amizi ki 4plan gumazibar garima me avimın torimın arui? Egha benir e me ikeziba, ua men namnabar itir puvati.

Egha avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimin min gari.”

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

²⁶ Ezi Nebukatnesar danganir ekiar avir bar pamten isimin tiar akamin boroghira ghugha kamaghin dei, “Satrak! Mesak! Abetnego! Ia Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim ategha azenan ize.

²⁷ Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuriar tam zuir puvati.

²⁸ Ezi atrivim kamaghin migei, “E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan atiatingizir puvati. Egha godin igharazitam tevimning apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe. ²⁹ Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godin igharaz tam uan gumazamizibar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godin kam a dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko aghariba

asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham.”

³⁰ Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me faragha amizim gafira.

4

Nebukatnesarin namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

¹ Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

² Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa.

³ God arazarazir bar ekiabar en aka!
Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami!
God iki mamaghira ikiam;
an atrivimin dughiaba zurara ikivira ikiam.

⁴ Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingangaribar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar akuegħa iti. ⁵ Ezi dimagarir mamın ki irebamın ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamın aven ganizir biziba na gamizi ki digavir

kuram gami. ⁶ Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi irebamın mingarimın gun na mikimam. ⁷ Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamın gun me migeima, me irebamın mingarimın gun na mikiman ibura. ⁸ Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asemın ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganıngi.) Ezi ki uan irebamın gun a migei. Ki kamaghın a migei:

⁹ “Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganıngizi, ezi bizitam nın pin kogh, nın modoghan kogham. Ezi ni datirighın nan irebam baragh, egh an mingarimın gun na mikim.

¹⁰ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamın garima, temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav iti. ¹¹ Egha an aghua bar ekıva ghuanaga overiamın suira, nguazimın itir gumazamiziba bar an gari. ¹² Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovızir avırıba iti, nguazimın itir gumazamiziba bar dar amegh izıvaghı. Ezi kuarazıba an aguabar mikonibagh amıma, nguazimın asızir atıba ıza an apengan avughsi, egha da bar an ovızıba api.

¹³ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamın garavıra itıma enselın mam Godın Nguıbamın ikegha izaghiri, an enselın maba ko me bizıbar garır enselba. ¹⁴ Egha pamtemın dia ghaze: Ni temem okeghtı a irıgh. Egh an aguaba aghoregh,

an dafariba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an apebamın itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba batokegh. ¹⁵ Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimın grazibar tongın iki, eghti ainın kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar mın dadabar amı ikiam. ¹⁶ Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumazamiziba nighnizi moghın nighnighan kogham, ana asizibar mın nighnigh ikiam. ¹⁷ Ezi bizibar garir enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti angamıra itir gumazamiziba bar kamaghın fogham, Godın Bar Pın Itim bar gumazamizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamın gın ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kıniba, atrivimın ikiasa me amısevima me otifi.”

¹⁸ Egha ki ua kamaghın Daniel mıgei, ki uan irebam ni mikemegha gıfa. Nan fofozir gumaziba irebamın mıngarimın gun na mikıman ibura. Kamaghın amizi, Beltesasar, ni datırighın an mıngarimın gun na mikımam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganıngi, kamaghın nırara na mikımam.

Daniel irebamın mıngarimın gun mıgei

¹⁹ Ezi Daniel irebamın mıngarim gıfogha gıfa, kamaghın amizıma a bar osemegeha dıgavir ku-

ram gamigha, atrivimın mikıman atiati.* Ezi atrivim kamaghın a mıgei, “Beltesasar, irebar kam ko an mıngarım ni damuti ni osımıva atiatın-gan marki.”

Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezır biziba ni bativan ki ifongezır puvati. Da nın apanibara otıvasa ki ifonge! ²⁰ Ni temer ekiar mamın gani, a bar ruaragha ghuanağa overiamın suira, ezi nguazır kamın gumazamiziba bar an gari. ²¹ A dafarır bar aghuiba ko ovızır avırıba iti, nguazımın itir gumazamiziba bar dar amegh izıvaghım. Ezi asızır atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mıkonıbar in-gari.

²² “Atrivim, nırara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nın gavgavım bar ekevegha pın ti, ezi nın gavgavım nguazımın itir gumazamiziba bar dar gari.

²³ “Ezi ni garıma, enselin mam Godın Nguıbamın ikegha izaghıra ghaze, ‘Ni temer kam okegh a gasıghasıkıgh, egh an dakam ateghti a nguazımın iki. Egh ainın kokam ko bras inıgh an povım gıghuıgh. Eghı ghuarıar dıpaba dımangan gumazır kam gıram, egh aneteghti a 7plan azenıbar asızır atiaba ko ikıam.’

²⁴ “Atrivim, irebar kamın mıngarım kamakın, kar Godın Bar Pın İtim mikemezır bizim, ni batıvam. ²⁵ Ni gumazamizıbar nguıbam ategh, mangıva asızır atiaba ko ikıam. Ni bulmakaubar

* **4:19:** Akar kam, 4:19ın ikegha ghua 4:33ın tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumazamiziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1ın ganıgh.) Egha kagh atrivim bizır a batıvizıbagh eghanızır puvati.

min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. Ezi a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi. ²⁶ Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamin mingarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin otivam. ²⁷ Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuibar amu, egh gumazamizir onganarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam.”

²⁸ Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi. ²⁹ Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamın uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui. ³⁰ Egha kamaghin migei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamizibar akakaghasa.”

³¹ A migiavira ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegha izi. Tiarir kam kamaghin migei, “Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam

† 4:27: Gumazir maba ghaze, vezin kam, a dughiar Nebukatnesar uam atrivimin otivamin a migeir puvati. Me ghaze, Daniel kamaghin mikeme, atrivim arazir aghuibar amuti, bizir kurar kaba a bativan kogham.

barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham. ³² Eghti ki ni batueghti ni ua gumamaziziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumamazizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh amima me atrivibar otifi.”

³³ Ezi bizir ensel mikemeziba, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumamazizibar tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api. Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari.

Nebukatnesar Godin ziam fe

³⁴ Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin migei:

God atrivimin iki mamaghira ikiam.

Eghti an atrivir kam dughiabar ikivira ikiam.

³⁵ A gari, nguazimin itir gumamaziziba mati pura biziba.

An Nguibamin itir enselba ko nguazimin itir gumamaziziba an apengan iti,
a bar me gatifa.

Egh a bizitam damusi an a damuam,
eghti gumazitam an anogoreghan kogham.

Guizbangira, gumazitam kamaghin an
 azangsighan kogham,
 Ni bizir tizim gami. Bar puvati.

³⁶ Ezi ki migirigiar kam gamir dughiamin, nan nighnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin faragha ativazim, ki uam a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba, ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam atrivim in ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiar ki faragha inizim gafira.

³⁷ Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganidi. Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5

Atrivim Belsasarin isar ekiam

¹ Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin otogha, dimagarir mam in a isar ekiar mam gamua, egha uan gumazir ekiar tausen plan diazi me isar kam in izegha, a ko wain in dipam api. ² Egha me wain in dipam apavira itima, Belsasar, gol kapba ko silvan kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav migei. Kav in kaba, an afeziam Nebukatnesar Jerusalem in nguibamin itir God in Dipenim in ghugha da inigha Babilon in nguibamin ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko an amuir doziba ko, me bar kav in kabar wain in dipabar amam. ³ Kamagh in amizi, ingangarir gumaziba gol in kapba inigha ize. Ezi

gumazamiziba bar kavin kabar wainin dipaba api. ⁴ Egha me wainin dipaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem, ko dagiamin, ingarizir marvir guabar ziaba fe.

⁵ Me kamaghin amima, gumazimin dafarim zuamira birimin otogha birim gisin osiri. Danganir kamın lam isia an angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar deraghavira dafarir kamın garima, an osiri. ⁶ Egha a bar atiatigha, an atiatir guam asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi.

⁷ Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei. Me izegha givazima, atrivim kamaghin me migei, “Gumazitam akar kam diponegh an mingarimin gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim a danighti aneghuam. Egh ki golin sen an firimin daghti, a ziar ekiam iniam. Eghti ki a damighti a namba 3in gavmanin gumazimin ikiam.”

⁸ Ezi fofozir gumaziba aven izegha givazi, atrivim akar kam bar me mikemez, men tav akar kam diponan ibura. Egha men tav akar kamın mingarimin gun atrivim mikemezir puvati.

⁹ Kamaghin amizi, Atrivim Belsasar bar atiatingi. Egha an atiatir guam asaragha an gavgavim givazima, an soroghafariba a ginisi. Ezi an gumazir ekiaba nighnighava avenge, kamaghin amizi, me bizitam damuan ibura.

¹⁰ Dughiar kam atrivimin amebam niginir kam baraki, niginir atrivim uan gumazir ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir danganimin aven ghugha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki

mamaghira iki. Ni bizir kam ateghti an osimtizim ni daningan marki. ¹¹ Ni oragh, gumazir mam nin kantrin iti, ezi aser bar gavgavibar duaba nighnizim a ganingi. Ezi dughiar nin afeziam atrivimin itimin, nin afeziam gumazir kamın garima, a fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. Egha an fofozim bar ekevegha aser gavgavibar fofozimin min ghu. Ezi nin afeziam Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mingaribar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimin ikiasa anemisefe. Nin afeziam kamaghin ami. ¹² A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba iti, egha irebabar mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir mogomebar mingaribar gun migei. Kamaghin amizi, ni Daniel bagh akam amadagh. Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a gati. Ni a mikemeghti a izi akar birimin itimin mingarimin gun ni mikimam.”

Daniel akar dipenir birimin itimin mingarimin gun migei

¹³ Egha me Daniel inigha aven ghuzima, an atrivimin boroghin tughav iti. Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni Daniel, ni ti Judan gumazir mam? Ni ti Judan adarazir mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, ni inigha ize? ¹⁴ Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, ezi ni fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. ¹⁵ Ki fofozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi

puvati, me mikiman ibura. ¹⁶ Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighi ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham.”

¹⁷ Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, “Marki, ki ni da bizir aghuitam inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam.

¹⁸ “Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti. ¹⁹ A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin ami, a gumazitam ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam. ²⁰ Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godin Ikiavira Itim, atrivimin ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki. ²¹ Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi moghin nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua

ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumamaziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi.

²² “Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazir puvati.

²³ Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimirim ko ni amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati.

²⁴ Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri. ²⁵ Akar kam kamakin:

‘Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.’

²⁶ “Akar kamın mingarim, ‘Dipon,’ a kamakin,
God ni atrivimin ikiamin dughiaba diponsi.
Datirighin nin dughiar abuananam.

²⁷ Ezi akar kamın mingarim, ‘Tuisigh,’ a kamakin,
God nin araziba tuisigha gifa, ezi an abanım kamaghin nin aka,
ni arazir aghuibagh amir puvati.

²⁸ Ezi akar kamın mingarim, ‘Abikigh,’ a kamakin,

God nın kantri abıghızı, an vuer mam Midian kantrin ghu,
ezi an vuer mam Persian kantrin ghu.”*

²⁹ Ezi Atrivim Belsasar zuamıra uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevim Daniel garugha egha golin sen an firimın da. Egha Daniel gamızı a Belsasarın gavmanın namba 3ın gumazir dapanir ekiamın oto.

³⁰ Ezi dimagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonın Atrivim Belsasarın misoghezi ana areme. ³¹ Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datırighın Babilonın atrivimın oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6

Me Daniel akunızı a laionba itir mozim giraghu

¹ Dughiar kam Darius atrivimın otogha gıvagha, egha 120plan gavmanın faragha zuir gumaziba amıseveghti me kantrin aven tir nguıbabagh atıvagh dar ganam. ² Ezi atrivim, Daniel ko gumazir ıgharazir pumuning a me amısevezi, me gavmanın faragha zuir gumazir kabagh atıvagh, atrivimın ingangaribar ganam. Eghtı atrivimın ingangaribar tongın bizitam ovengan kogham. ³ Ezi atrivim, Danielın ingangarımın garima a bar dera, egha gavmanın faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangarıbagh afıra. Kamaghın amızı, atrivimın nıghnızim a Daniel amıseveghti a kantrin gumazir dapanımın

* **5:28:** Aramın akamın, akar kam “Abıkigh,” a Persian kantrin ziamın mırrara ghu.

ikiam. ⁴ Ezi gavmanin faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamiram amimning, me nighnizir kam gifongezir puvati. Egha me Danielin ingangarimin aven gari, a bizitam paziva a damighti, me a kot darigham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, kamaghin amizi, me an arazir kuratamin apizir puvati. ⁵ Egha me uarira uariv gei, “E Danielin ingangarimin aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darighiva avegham. Egh arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva, tuavitam batoghiva a kot darigham.”

⁶ Egha me atrivimin ganasa ghugha kamaghin a migei, “Atrivim Darius, ni deraghvira iki mamaghira ikiam! ⁷ Ezi e bar, nin gumazir ekiar nin kantri gativamiba, e gavmanin gumazir dapaniba, ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko distrighin faragha zuir gumaziba, e bar, ni akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirigha gifa. En ifongiam kamakin, ni gumazamiziba bar me mikim, eghti 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mikiman marki. Me nirara ni ko mikim. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anakunighti a laionba itir mozimin magari. ⁸ Ezi atrivim, ni gumazibav kemeghti me akar gavgavir kam akinafarimin an osirighti, ni uan ziam osirighti an akar gavgavir kam a damuti a gavgavigham. Eghti gumazamiziba bar an gin mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam anebighan kogham.”

⁹ Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar

kam osirizi, a uan ziam akınafarir kamın an osiri.

¹⁰ Egha Daniel atrivimın akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghın, a dikavigha uan dipenimın ghu. Egha a bar ghuriamın pın itir danganımın ghugha, winduan Jerusalemın amadaghan itimın bar an boroghıra tevımning apırigha, God ko mıgıa egha an ziam fe. A dughiar vamıra, 3plan dughıabar God ko mıgei. ¹¹ Ezi Danielın apanıba bar moghıra uarı inıgha, an dipenimın ghua an garıma, a uan God ko mıgei. ¹² Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghın a mıgei, “Atrivim, guızbangıra nı ghaze, gumazamızıba 30plan dughıabar nırara mıkimam. Egh me aseatam o gumazıtam ko mıkıman kogham. Gumazıtam akar gavgavır kam batueghtı, nı anekunıghtı a laıonba itir mozımın ağıram.”

Ezi atrivim ghaze, “Are. Akar gavgavır kam tughıa bar gavgafı, kar Midia ko Persıan akar gavgavım, a ikıvıra ikıam.”

¹³ Egha me atrivim mıgei, “Daniel, gumazır kam Judan adarazır mav, me fomıra kalabuzıar gumazır mamın mın an kantrın a inıgha kagh ize, a nın akaba batogha, nı atızır akar gavgavımın gın zuır puvatı. A zurara 3plan dughıar vamıran, dughıar 3plan dughıabar dughıar vamıran uan God ko mıgei.” ¹⁴ Ezi atrivim akar kam baregha an navım bar oseme, egha Danielın akurvaghıasa tuavıba burıa ghuavıra itıma amınım pırı.

¹⁵ Ezi Danielın apanıba uamategha atrivim bagha izegha kamaghın pamten a mıgei, “Atrivim, nı e Midia ko Persıan arazım gıfo. A kamakın,

atrivim akar gavgavitam damighti, akar gavgavir kam iki mamaghira ikiam.”

¹⁶ Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozimin anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, “Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragh.”

¹⁷ Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekier mam inigha mozir akam apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ringin da-faribagh aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan gumazamizibar anogoroke. ¹⁸ Egha gin atrivim uamategha uan dipenimin ghu. Egha dimagarir kam in daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.

¹⁹ Ezi aminim tirazima bar mizaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua mozimin ghu. ²⁰ Ana otogha givagha, bar osemegha kamaghin dei, “Daniel, ni Godin Ikia Mamaghira Itimin ingan-garir gumazim! Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragha laionbar akabar kuazi, da ni amezi o puvati?”

²¹ Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mam-aghira iki! ²² God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir puvati. A fo ki deraghavira ikia, egha arazir kuratam ni gamizir puvati. Kamaghin, a nan akura.”

²³ Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimin Daniel gekuigh azenim darighasa gumazibav gei.

Me mozimın a gekuigha azenim gatigha gıvagha, an garima, Daniel guizbangıra niğhnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın iti, kamaghın amizi, laionba duatam a gatızir puvati.

²⁴ Ezi atrivim miğeima me gumazir Daniel isa kot gatızir kaba ko, men amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tıghar nguazim giram, laionba pırara men suigha men mikarziba aghoragsua men aghariba orovoregha me tuvareme.

²⁵ Ezi Atrivim Darius, nguazir kamın itir nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha akınafarim osira ghaze:

“İa bar navir amırizimın iki!

²⁶ Kı kamaghın ia miğei, ia nan kantrin gumazamizir kı ativaziba,
ia ziar ekiam Danielin God daning,
egh Godın kamın atiating an apengan iki.

“Kar Godın İkia Mamaghıra Itim,
egh an atrivimın iki mamaghıra ikiam.
An Dughiar an Atrivimın İkiamim ko an
gavgavim gıvaghan kogham.

²⁷ A gumazamizibar akurvagha ua me isi;
an arazaraziba ko mirakelba overiam ko
nguazimın dagh ami.

Bar guizbangıra, a Danielin akurazi
laionba a gasıghasıghızir puvati.”

²⁸ Ezi Darius atrivimın ikia ghua gın Persian
Atrivim Sairus uaghan atrivimın itima, Daniel

dughiar ruarimın gumazir dapanımın iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamın iti.

Daniel uan irebabagh eghari

7

(Sapta 7--12)

Daniel 4plan asızibar irebamın gani

¹ Dughiar Belsasar Babilonın kantrin atrivim itima, an azenir farazımın, ki Daniel, ki dimagarir mamın dakozim girıghav ikia irebamın mın bizimın gani. Egha ki irebar kamın eghaghanim akınafarir mamın an osiri.

² Kar bizir ki dimagarımın irebamın ganiziba. Amınim danganiba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha dipıra tintinibar zui. ³ Ezi 4plan asızir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi.

⁴ Ezi farazim laionın mın gara, avızimning ikia taragiar ekiamın mın gari. Ki garavıra itima me an avızimning asigha an suemning asarazi a gumazim mın tughav iti. Ezi me gumazibar nıghnızim a ganıngi.

⁵ Ezi ki garima naba 2ın asızim, a bean mırara gara uan suemningın tu. Egha an asızir mamın iviragharir 3pla uan akamın da isaghvıra, ezi tiarir mam a migia ghaze, “Aria, ni asızir tuzir avıribar ami!”

⁶ Egha ki garavıra itima asızir atiar kaziamın mın gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an oto. An akıragharim avızir 4pla an iti. Da kuarazir

avızibar mın gara, dapanir 4pla iti. Egha me biz-ibagh ativagh dar ganamin gavgavim a ganıngi.

⁷ Egha ki garavıra itima, namba 4ın asızir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puvıram an atiatingi. An ainın atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asıghasisi. Egha gın minezir ireziba dikava da mısaragharisi. Asızir kam 10plan komba an dapanımın iti. Kamaghın amızı, a 3plan asızir faragha otivizibar mın garir puvati.

⁸ Egha ki mighigha 10plan kom kabar gara, komın dozir mamın garima a mabar tongın oto. Ezi komın igiar kam 3plan komın faragha itiba asi. Ezi komın igiar kam gumazımın damazımning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe.

Daniel irebamın garima, Fomıra Fomıra Itir Gumazım iti

⁹ Ezi ki irebamın garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomıra Fomıra Itir Gumazır mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an korotiaba ghuariamın mın bar ghurghurizi, an dapanir arıziba sipsipın arızibar mın bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mızariaba dar ikiava anekıarugha anevara.*

¹⁰ Ezi avivzariaba dabirabımın otivaghıra bar ekevegħa dipamın mın buigha izaghıra tintinibar zui. Ezi tausen tausenın gumazamiziba Gumazır

7:7: Akar Mogomem 12:3; 13:1

7:8: Akar Mogomem 13:5-6

7:9: Akar Mogomem 1:14; 20:4

* **7:9:** Vezin kamın akar kam, "Fomıra Fomıra Itir Gumazım," a Godın gun mıgei.

7:10: Akar Mogomem 5:11; 20:12

Kam bagha ingari, ezi milionin gumazamiziba an damazimin tuivighav iti. Egha marazi kotiabar amuasa akinafariba tui.

¹¹ Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4in asizimin komin dozir kam uabi uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4in asizir kam misuegha an kuam inigha ghua avim mikinizi a bar isi. ¹² Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti da ua bizibagh ativagh dar ganam kogham. Egha me zuamira dav soghezi da ariaghirezir puvatı. Me da ataghizima da dughiar bar otevimin ike.

¹³ Ezi nan irebar ki dimagarimin ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumazamizibar Otarimin min ki an gani. A ghuariamın tongın ikegha nan boroghın izi. Ezi me a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingi.† ¹⁴ Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimin otozi, a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti ana atrivimin ikiti, an gavgavim mamaghira ikiam. Eghti an atrivir ingangarim givaghan kogham. Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagh ingaram.

Irebar kamın mınгарim

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamın dar ganigha digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh ami. ¹⁶ Egha ki gumazir kabar mav bagha ghu, an atrivir dabirabimin boroghira

7:13: Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14 † **7:13:** Aramin akamin ziar kam, "Gumazamizibar Otarim," Iesus uabi dibori mokin. **7:14:** Akar Mogomem 11:15

tughav iti, ezi ki uan irebamın gun mikımasa an azangısi. Ezi an an mıngarımın gun na mıgei. ¹⁷ A ghaze, “Asızir 4plan ekiar kaba, da kantrin gavgavir 4plan ababanim, da nguazir kamın otivam. ¹⁸ Eghti gın Godın Bar Pın İtimın gumazamiziba, me gavgavim inighıva, biziba bar dagh atıvagh, iki mamaghıra ikiam.”

¹⁹ Ezi ki akar kam baregha gıvagha, namba 4ın asızir kam bar a gifoghasa. A mabar mın garir puvati, ezi ki bar ana atiatingi. A bizir avırıba uan brasın dagarir puzıbar da isa, da apava ainın ataribar da orovorogha dagh asıghası. Egha gın mınezir irezıba dıkava da mısaragharısi. ²⁰ Ezi ki uaghan, 10plan komın an dapanımın itıba ko komın dozir gın otozim, ki dagh foghasa. Egha komın dozir kam a 3plan komın faragha itıba asızı da ire. Ezi a damazımning ikia, akam ikia, egha akam arava uabi uan ziam fe. Egha ki komın dozir kamın gara, ki bar atiatingi. Ki komba bar dar atıatiava, egha dozir kam ki bar an atiatingi. ²¹⁻²² Ezi irebar kam ki an garıma, komın kam Godın gumazamiziba ko mısogha ikia, me dıkabıra ghıavtı Fomıra Fomıra İtir Gumazım oto. Egha a komın kam isa kotıam gatıgha kamaghın mıgei, Godın Bar Pın İtimın gumazamiziba, me kotıamın aven komın kam gafıra. Ezi dughıam otozıma Godın gumazamiziba, me bizıba bar dagh

7:18: Akar Mogomem 22:5
Akar Mogomem 20:4

7:21-22: Akar Mogomem 13:7;

ativamin gavgavim ini.‡

²³ Ezi gumazir ki azarazir kam, a kamaghin na mikeme, “Irebar kamın mingarim kamakin, namba 4in asizir kam, a namba 4in kantrin abanım gami. Egh a kantrin igharazibar mın ganan kogham. A kantrin igharaziba bar dagh asighasigh da dikabıragh egh da gıvaghham. ²⁴ Ezi 10plan komın kaba, da 10plan atrivibar abanım, me kantrin kamın otivam. Eghti gın atrivir igharazitam otogham, egh an atrivir faragha itibar mın ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham. ²⁵ Eghti an akar kurabar Godın Bar Pın Itim mikimıva, egh an gumazamiziba dikabınam. Egh me Arazir God Me Ganıngiziba ko, dughiar ekiar Godın ziam feba, da batoghsi damuam. Egh an azenir pumuning ko mıkezim ko akuamın Godın gumazamizibagh ativagh men ganam. §

²⁶ “Eghti an dughiar kam gıvaghti, Godın kotiam otivam, eghti ana atrivir kamın gavgavim ağıva, egh bar a gasıghasigham. ²⁷ Egh Godın Bar Pın Itim, a nguazımın atriviba bar dar gavgaviba isi uan gumazamizibar anıngam. Eghti me atrivibar

‡ **7:21-22:** Akar kam, Aramın akam, deragha an mingarim abıghizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, “Gumazim ghaze, Godın Bar Pın Itimın gumazamiziba me gumazir igharazibagh afıra.” Ezi gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, “Gumazir Godın Bar Pın Itimın gumazamiziba gavgavim me ganıdim, a kotiam gatifa.” **7:24:** Akar Mogomem 17:12

7:25: Akar Mogomem 12:14; 13:5-6 § **7:25:** Aramın akam deragha vezın kamın mingarim abıghizir puvati. Marazi ghaze, an azenir pumuning ko mıkezim ko akuam mıgei. Ezi marazi ghaze, akar kam, a guızbangıra, akar mogomem, egha an osımtızim kam gıvaghamin dughiam deragha an gun mıgeir puvati. **7:27:** Akar Mogomem 20:4; 22:5

iki mamaghira ikiam. Eghti kantriba bar Godin gumazamizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba baragham.”

²⁸ Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atiatur guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh nighnisi.**

8

*Daniel irebamin sipsipin mam ko memen mamini
gari*

¹ Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam irebamin min an gani. ² Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin. ³ Egha ki garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin otogha bar ruara. ⁴ Ezi ki sipsipin apurir kamini garima, ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. Abiziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe.

⁵ Ezi ki bizir kamini mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamini garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi. A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komini bar ekiar vamira an

** **7:28:** Aramin akam kagh gifa. Me akar sapta 8in ikegha ghua 12in tuziba, Hibrun akamin an osiri.

damazimningin tizimin tughav iti. ⁶ Ezi komin pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha ghu. ⁷ Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha, gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gavgaviba puvati, ezi meme anakunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kam in akurvaghamin bizitam itir puvati. ⁸ Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari.

⁹ Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar kam in gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumamazizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumamazizibagh aningizir nguazir aghuir kam in me dikabira. ¹⁰ Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komin kam mikovezir maba kunizi da nguazim giraghue, ezi a me dikabini. ¹¹ Egha komin kam uaghan Godin Nguibamin midorozir gumazibar atrivim dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha, Godin Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize. ¹² Gumamaziziba arazir

kurabagh ami, kamaghin komin kam gavgavim inigha Godin Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughiabar zurara ofa gamir arazim agivasa.* Ezi Godin akaba bar guizbangira, ezi komin kam Godin guizin akam gasighasiki. Ezi gumazamiziba uam an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam dar amuasa, a pura dagh ami.

¹³ Egha ki enselin mam barazima a migeima enselin igharazir mam kamaghin an azai, “Bizir kurar e irebamin garir kaba, da dazoghin givagham? Gumazamiziba dazoghin ua Godin ofa damuam. God bar aghuazir bizim an Dipenimin iti, kamaghin a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamin arazir kurar kam givagham? Eghti dughiar manamin komin kam in gavgavim givagham? Eghti a ua Godin Dipenim gasighasighan koghiva, Godin Nguibamin midorozir gumaziba uan suemningin me dikabinan kogham?”

¹⁴ Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghin migei, “Fomira me mizaraziba ko guaratizibar ofa God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir dughiamin, me 2,300plan ofaba God daningan kogham.† Dughiar kam givaghti, me Godin Dipenim akiriva, ua Godin ofa damuam.”

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki irebar kam in garavira ikia, egha ki an mingarim gifoghasa puvira nighnisi.

* **8:12:** Hibrun akam deragha vezin kam in mingarim abighizir puvati. † **8:14:** Hibrun akam, dibobonir kam iti, 2,300in arueba. Me vaghvagh arueba mengti, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mizaraziba ko guaratizibar ofa gamir dughiaba mengti, da 1,150plan aruebar tugham.

Egha kî garima gumazir mam zuamîra nan boroghîn tughav itî.‡

Ensel Gebriel irebamîn mîngarimîn gun mîgei

¹⁶ Ezi kî gumazir mamîn tiarim barazi a Ulain Fanemîn ikia dia egha kamaghîn mîgei, “Ensel Gebriel, nî bizir Daniel ganizir kamîn mîngarimîn gun mikim.”

¹⁷ Ezi Gebriel iza nan boroghîn tuzi, kî bar ati-atigha, nguazim girîgha fuaghav itî. Ezi Gebriel kamaghîn na mîgei, “Nî pura nguazimîn gumazim, ezi kî kamaghsua, nî irebar kamîn mîngarim gifogh. Irebar kam, nguazim gîvaghamin bizibar mîgirîgîam an ti.”

¹⁸ A mîgîavîra itima, nan damaziba nan sirizi, kî ira mîtogha akuava ongani. Ezi a nan suiragha na fezi kî tu.

¹⁹ Ezi a mîgei, “Kî Godîn anîngagharim gîvaghamin dughiamîn, nî mikîmasa. Kar God inabazir dughiar abuananam. Bizir kaba nî irebamîn ganizi moghîn otivam.

²⁰ “Sipsipîn apurir komîn pumuning itir nî ganizim, a kantri Midia ko kantri Persian ababanim. ²¹ Ezi memen apurir nî ganizim, a kantri Grikîn ababanim. Egha an damazimningîn tongîn tughav tir komîn ekiar kam, a kantri Grikîn faragha itir atrivimîn ababanim. ²² Ezi nî ganizir komîn ekiar dipîrizir kam, 4pla komîn maba an danganim otifi. Bizir kamîn mîngarim kamakîn. Kantri Grik bigh kantrin igiar 4pla ikiam. Egh

‡ **8:15:** Gumazir kam, ensel Gebrielra. (Nî ves 16 ko 17în gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazir mamîn mîn an gani. **8:16:** Luk 1:19; 1:26

me gavgaviba puvatigham, mati fomira kantri bighizir puvatizi mokin.

²³ “Ezi kantrin kabar gavgavim gevir dughiamin, gumamazibar arazir kuraba bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrivir tam otogham. A bar gumazir kuram. Egh an akaba batoghiva, navim gavgavigh ifavaribar amuam.

²⁴ An otogh gavgavigh ikiam, ezi kar guizbangira an gavgavim puvati. Eghti a bizir avirim gasighasighiva, biziba bar dar amusi nighnigh, a pura dar amuam. A gumazir gavgaviba itibagh asighasigh, egh Godin gumamazibagh asighasigham. ²⁵ Egh a gumamazibagh ifaramin fofozir aghuim ikiva, egh an ifavarir arazir kamın an afiragh bar pin ikiam. Egh a uan navir averiamin nighnigh suam a bar ekefe. Eghti gumamaziziba suam me deravira iti. Puvati, a zuamira dikavighiva men aviribagh asighasigham. Egh a dikavigh Atrivir Atriviba Bar Dagh Afirazir Kam misoghsi damuam. Eghti dughiar kamın gumazitam a gasighasighan kogham, a uabi kuram iniam.”

²⁶ Ki guaratiziba ko mizarazibar ofabagh amir arazim, ki an irebar mingarimin gun ni mikeme. Ezi bizir ni ganiziba da otivam. Egh bizir kaba zuamiram otivighan kogham, kamaghin ni irebar kamın akar mogomer kamın gun gumamazizibav kiman marki.

²⁷ Ezi ki akar kam baregha givagha, bar os-eme, egha dughiar mabar ki arei. Ezi arımarıam gıvazıma, ki dikavigha ua ingangarir Atrivim Bel-sasar na ganıngızim bagha ghu. Egha ki irebar

kam puv a gñighnigha, nighnizir aviribagh amua deragha an mingarim gifozir puvati.

9

Daniel Israelia bagha God ko migei

¹ Darius, Serksisin otarim, a kantri Midian gumazim, egha a kantri Babilonin atrivimin iti. ² An azenir farazim, ana atrivimin itima, ki Daniel, ki Godin akinafariba gara da dibori. Egha, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia, Ikiavira Itir God a ganingizir akam, ki a gñighnisi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvira ikiam. ³ Ezi ki Ikiavira Itir God ko migei, Ekiam. Osimtizim nan navimin itima, ki daghetam apir puvatigha, azir akamin korotiaba aghuigha, av-erenim isa uan mikarzim gaghui. Ki kamaghin ikia, egha pamtem God ko migei.

⁴ Ezi ki Israelian gumazamizibar arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gavgavim migei. Ki kamaghin migei, “O Godin Ekiam, ni gavgavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe. Egha ni zurara e koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin girara zui. Egha ni zurara gumazamizir ni gifuegha, nin akamin gin zuiba, ni bar men apangkufi.

⁵ “E gumazamizir derazir puvatiziba. E arazir kuram gami, egha nin gin zuir tuavim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e dagh amir puvati. ⁶ Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvati. Me nin

ziamin, akam en atrivibav kira, en gumazir dapanibav kira, egha en ovaviba ko en kantrin itir gumazamiziba bar me mikini.

⁷ “Ekiam, ni arazir aghuibagh amima, ezi en arazir kuraba aghumsizir ekiam e ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan nguibamin iti, o e Jerusalem in iti, o Israelian gumazamizir kantrin roghira itiba ko saghon itiba bar. Guizbangira, e nin akam batoghezi, kamaghin ni e amadazi e tintinibar ghue, ezi aghumsizir kam en mikarzipar ikiavira iti.

⁸ “O Ikiavira Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir ekiam e ganingi. ⁹ E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en God, en apangkuvigha en arazir kuraba gin amadi. ¹⁰ En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e mikimasa me mikeme, ezi e an gin zuir puvati. ¹¹ Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba abigha, nin akam barazir puvati. Egha akirim ragha nin akam gasara. E arazir kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir kam ni Moses ganingizi an an osiri. Ni ivezir kuram gumazamizir akirim ragha nin akam gasaraziba me daningam. Ni ivezir kurar kam e gingegha gifa. ¹² Egha ni en gumazir dapaniba ko e damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha, bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem gasighasizir arazir kam, a nguazimin itir nguibar igharaz-

ibagh asighasizir arazim bar a gafira. ¹³ Ezi ni Moses osirizir akabar aven mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi datirighin e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghizir puvati, egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e gakongasa e bizitam gamizir puvati. Egha e nin guizin akam barazir puvati. ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghasa iti. Ezi datirighin ni a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e nin akam barazir puvati.

¹⁵ “O Ekiam, en God, ni uan gavgavim akaghava uan gumazamiziba Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ingangarir ni amizir kamın gavgavim ginighnighavira iti. Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha nin akam batoke. ¹⁶ O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha, egha puv e gamigha, Jerusalemın nguibar ekiam gasighasiki. Ezi Jerusalem boroghira itir kantribar gumazamiziba, me bar dibovir akabar Jerusalem mighiava, e nin gumazamiziba sara mighi. E kamaghsua, ni uam Jerusalemın ataran marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin mighsiam gisin ti. Ni fomira an ingangarir aghuir avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin e bagh damuasa e ifonge.

¹⁷ “O en God, nan dimdiam ko azangsim barakigh. Ki kamaghsua, ni uan ziar ekiam ginighnigh, ua uan Dipenir me asighasighizir kam akirigh, eghti me bar fogh suam, ni Ekiam. ¹⁸ O nan God, en ararem baregh, en gan. Ni osimtizir kamın gari an en ti, ezi osimtizim nin nguibar ekiamın ti. E gumazir aghuibar mın

nin azangsighan kogham. E fo nin apangkuvim iti, kamaghin e nin azangsisi. ¹⁹ O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam en arazir kuraba gin amadagh! O Ekiam, e baragh egh en akuragh! Jerusalemın nguibar kam ko an gumazamiziba sara, e nin adarazira. Kamaghin amizi, ni suigh-suighan marki. O nan God, ni uan ziar ekiam ginighnigh egh zuamira en akuragh!”

Ensel Gabriel, Jeremaian akamin mingarimin gun migei

²⁰ Ki Daniel, ki God ko migiavira iti, egha uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gumazamiziba, men arazir kuraba sara, ki dar gun migei. Egha Ikiavira Itir God, nan God ki an azangsisi, eghti a uan Dipenim ua mighsiar kam gisin an ingarighti a tugham. ²¹ Ezi ki God ko migiavira itima, enselin kam Gabriel, ki uan irebar farazimin an gani, ezi a datirighin mighegha izaghira danganir ki itimin ize. Ezi dughiar kam, bar guaratizimin ofa gamir dughiam. ²² Egha a iza kamaghin na migei, “Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize. Eghti ni fofozir aghuir aviriba ikiam. ²³ Daniel, ni God ko migeir dughiar kamra, a nin azangsizim ikaragha gifa. God bar ni gifonge, kamaghin amizi, ki a nin azangsizimin ikarvazir akam inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin deraghviram oraghti ki akar ni diponezir kamin mingarimin gun ni mikimam.

²⁴ “Ni 70plan dughiaabar, 7plan azeniba akuvagh kamaghira damu mangi 490in azenibar

otogham.* Kar dughiar God inabazim, a nîn gumamaziziba ko nîn nguibam Jerusalem, a uamategh men arazir kuraba akirigh da avegham. A gumamazizibar arazir kuraba bar ada agivaghti, me arazir aghuim damu mamaghira ikiam. Eghti Godin Dipenim uam a baghvira ikiam.† Eghti a bizir kabar amuti, akam inigha izir gumazibar akaba ko irebaba guizbangiram otivam.

25 “Ni oreghiva, kamaghin fogh: Dughiar Jerusalem uam an ingaramin migirigiam otogh mangi 49plan azeniba givaghtima, gumazir God en akurvaghasa misevezim, an otogham. Eghti me ua Jerusalemın ingariva, nguibar ekiamın aven tuavibar ingariva, afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamın divazir gavgavim gighuigham. Eghti Jerusalem 434plan azenibar kamaghira ikiam, eghti azenir kaba, kar osimtiziba ikiamin

* **9:24:** Daniel 9:24ın, akar namba 1. Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghaze, Israelin kantri ikuvigh iki mangiti 70plan azeniba givagham. Ezi vezin kamin, ensel Gebriel kamaghin migei, “70plan azenir kaba,” da guizbangira 70plan azeniba puvati, da 70plan wikba. Gumazir aviriba ghaze, akar kam, “wikba,” Hibrun akamin mingarim kamakin 7plan azeniba. Kamaghin amizi, 70plan wikba, kar 70plan azeniba, ezi ni 7plan azeniba inigh 70plan dughiabar da akuvaghti, da bar moghira 490plan azenibar otogham. Ezi marazi ghaze, puvati, Hibrun akam wikbara migei. Ezi gumazir maba ghaze, a pura bizir gin otivamibar akar isin zuibav gei, eggha dughiar tamın ababanım gamizir puvati. † **9:24:** Daniel 9:24ın akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, “A danganir anogoroghezir tam ua baghvira an amisevegham.” Eghti arazir kamin, “God uabi gumazitam amisevegham, a gumazir bar zuegha arazir aghuibagh amim.”

azeniba.‡ 26 Egh 434plan azeniba gıvaghı, me gumazir God en akurvaghasa misevezim misueghti an aremegham. Eghti an bizitam ikian kogham.§ Eghti atrivir gavgavir mamın midorozir gumazir bizir ekiam izıva Jerusalem ko Godın Dıpenim gasıghasıgham. Eghti dughiar abuananamın, mati aperiam faner ekiamın otogha, biziba atera zui. Eghti midorozir ekiam iki mangıti, God mikemezi moghın, dughiar abuananam otogham. 27 Eghti atrivir kam gumazamizir avırım ko akar dıkirızir gavgavim damuam, eghti me an akam baragham. Eghti akar dıkirızir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Egh mangı azenir 3pla ko akuamın gıvaghı, an arazir Godın ofa gamim agıvaghı. Eghti me bizir kurar God bar aghuazim isi Godın Dıpenim gisin anetiğham, kamaghın a uan Dıpenim ategham. Eghti gumazir bizibagh asıghasızım dıpenir kamın iki mangı, God a gasıghasıghasa inabazir dughiam otogham.”**

‡ 9:25: Gumazir maba ghaze, e kamaghın akar kam giragham, “E kamaghın oregh fogham, me ua Jerusalemın ingaramın migirıgıam otoghti, 7plan dughiabar, 7plan azeniba akuvaghamın dughiam ko 62plan dughiabar, 7plan azeniba akuvaghamın dughiam gıvaghı, God miseveghamın gumazir ekıar kam otogham. Dughiar kamın, me ua Jerusalemın ingarıva, nguıbar ekiamın aven tuavıbar ingarıva, egh ua afemozir ekiam gekuıghti a nguıbar ekiamın dıvazir gavgavim gıghuıgham. Eghti azenir kaba, osımtızıba itir azenibar mın ikiam.” § 9:26: Hıbrun akam deragha vezın kamın mıngarım abıghızir puvatı. 9:27: Daniel 11:31; 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 ** 9:27: Hıbrun akam ves 27ın akar avırım deragha a mıgeir puvatı. Kamaghın amızı, gumazir maba akar kam gıra arazir ıgharazıbar an osiri.

10

Daniel Taigrisın Fanemın mıriamın ikiava irebamın gani

¹ Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian atrivim itima, God akam aghurigha Daniel ganıngi. Danielın ziar mam Beltesasar. Ezi akar kam bar guizbangıra, egha mong bar pın kozi, an osemegha ghaze, a manmaghın a gifogham?*

Ezi God irebamın an gun mıgei.

² Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki 3plan wikbar oseme. ³ Egha dagher isıngtizitam amezir puvatiğha, asizitam ko wainın dipatam nan akatorim giraghuzir puvati. Egha boretam uabi gaghua egha uan dapanir arızim akirizir pu, bar puvati, ezi wighın pumuning ko mıkezim gıfa.

⁴ Ezi ki iakınir faragha zuimın, an dughiar namba 24ın, Taigrisın Faner ekiamın mıriamın tughav iti. ⁵ Egha uan guam feğha garima, gumazir mam korotiar bar ghurghurim arugha, letiar golin aghuimın ingarizim ike. ⁶ Egha an mikarzim dagıar angazangarim itimın mın taghtasi. Ezi an guam mati onımarim taghtasi. Ezi an damazimning avimın mın dafogha isi. Ezi an aghariba ko sueba da brasın mın ghurghurizi, an tiarim mati gumazir avırıba mıgei.

⁷ Ezi ki, Daniel, ki uabıra irebar kamın gani. Ezi na ko itir darasi, me bizitamın ganizir puvatiğha men mikarzıba pura me dıkafi. Ezi me atiatiava

* **10:1:** Hibrun akam deragha vezin kamın mıngarım abıghizir puvati. **10:5:** Akar Mogomem 1:13-15; 2:18; 19:12

ara ghua monge. ⁸ Ezi ki bar uabira ikia digavir kura ram gamir irebar kamın gani. Egha ki ua gavgav-iba puvatizi, nan guam ovever guam asaragha bar ikufi. ⁹ Egha ki an tiarim baregha, egha nguazim girigha akuava onganigha, uan guam nguazim tua.

¹⁰ Ezi gumazir mam uan dafarimın nan suira. Egha na ghufezi ki uan dafarimning ko tevir akirimningın tu. Egha ki nuighnuigha irasa amuavira iti.

¹¹ Ezi ensel kamaghın na miği, “Daniel, God ni gifonge. Eghti ni dikavigh bar deraghvira na baraghti, ki bizir ni mikimamim ni mikimam. God uabi na amadazi ki ize.” Egha a mikemegha givazima ki dikafi, egha tugha aguavira iti.

¹² Ezi a ua kamaghın miği, “Daniel, ni atiatin-gan marki. Dughiar farazimra ni uabi dikabiragha egha an fofozim iniasava ami. Ezi dughiar kamra, God nin dimdiam baraki. Egha datirighın na amadazi, ki nin azangsizim bangın ize. ¹³ Ki zuamira izasa, ezi puvati. Aser kurar Persian nguibar ekiam gativazim, 21plan dughiar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian atriviba ko itima gumazir nan akurvaghamiba puvati. Kamaghın amizi, enselbar faragha zuir enselin mam, an ziam Maikel, a nan akuraghasa ize.† ¹⁴ Ezi ki bizir gın nin gumamaziba bativamim mikimti ni foghasa ize. Ni irebamın mın ganizir bizir kam, a bizir gın izambar eghaghanim nin aka.”

10:12: Daniel 9:3-4; 9:22-23; Aposel 10:4 **10:13:** Daniel 10:20-21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 12:7 † **10:13:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

15 Egha a kamaghin miġeima, ki uan guam nguazim mituagha miġirigiaba nan puvati. 16 Ezi enselin kam nguazimin gumazamiziba en min gari, egha uan dafarim isa nan akam gati. Ezi ki akam akarigha kamaghin a miġei, “Ekiam, ki irebar kamın ganigha bar atiatigha, puvira niġha gavgaviba ġifa. 17 Kamaghin amizi, ki miġirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamın damazimin tughav itim. Egha ki gavgaviba puvatigha avighazi.”

18 Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi. 19 Egha a kamaghin na miġei, “God bar ni ġifonge, ezi ni navir amirizimin ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh.” Egha a mikemegha ġivazima, ki bar gavgavigha egha kamaghin a miġei, “Gumazir ekiam, ni gavgavim na ganigha ġifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim.”

20-21 Ezi a kamaghin na miġei, “Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akınafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Egħti midorozir kam ġivagħti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura.”

11

1 Ezi, azenir faragha zuimin Midian kantrin gumazim Darius Babilonin kantrin atrivimin itima,

ki ensel Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

² Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, “Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighti me kantri Grik ko misoghsa damuam.

³ Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam.

⁴ Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighti, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganam kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamin gavgavimin min gavgavighan kogham.

⁵ “Eghti dughiar kamin, Isipin atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an

* **11:5:** Hibrun akamin me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningn ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” egha “Sautin amadaghan itir kantri.” Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi “Sautin amadaghan itir kantri,” a Isipin kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei.

gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham. ⁶ Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamin gavgavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamın gavgavim gıvagh. Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghti me aremegham.†

⁷ “Eghti gin amizir kamin anabatam Isipin atrivimin otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamın divazir gavgavimin aven mangi, misoghıva me kuavaremegham. ⁸ Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me silva ko golın ingariziba, ko bizir aghuir igharaziba sara, inigh Isipin mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midoroziba puvatigham. ⁹ Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam.

¹⁰ “Sirian atrivimin otariba, midorozir gumazir avırıba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimin otaritam, midorozir gumazir kaba inigh zuamıra mangi aperiamın mın men nguıbaba avaragham. Egh me nguıbar divazir

† **11:6:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abıghızir puvati. Marazi ghaze, vezin kam an amizir kamin borim mıgeı, egha an afeziam mıgeir puvati.

gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipin atrivim ativazim.

¹¹ “Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datigham. ¹² Egh a midorozir kam dikabiragh, egh kamaghin a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avirim misueghti me arighiregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimin ikian kogham.

¹³ “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangiva midorozir gumazir avirim akuvaghti, men dibobonim fomira misoghezir midorozir gumazibar dibobonim gafiragham. Eghti azenir gin izamim, a uamategh izi midorozir gumazir gavgavir avirim inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher aviriba ko bizir aviriba sara inigh mangam.

¹⁴ “Eghti dughiar kamın gumazir avirim Isipin atrivimin apanimin ikiam. Ezi Daniel nin adarazir marasi, me aningagharir arazim iki, irebamin ganigh, bizir kam bagh dikavigh misoghsi damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham. ¹⁵ Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko, me izi nguibar gavgavir mam divazimin min anerugh nguibam inisi misogh, egh a dikabiragham. Eghti Isipin midorozir gumaziba ua misoghan kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan misoghamin gavgaviba puvatigham. ¹⁶ Eghti, Sirian atrivim uan ifongiamin bizibar me damuam. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamizibagh aningizir kam inigh, egh

nguazir kam gasighasighamin gavgavim an dafarimın ikiam.

17 “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumaziba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsi mangisi nighnigham. Egh kantrining uaning inigh deragh ikiasa, a uan guivim amadaghti a mangi Isipin atrivimın amuimın ikiam. A ghaze, tuavir kamın a Isipin nguibam dikabiragham. Eghti an nighnizir kam guizin otoghan koghti, a bizitam inighan kogham.‡ 18 Eghti gin a mangi nguibar ongarimın miriamın itiba ko misogh, egh nguibar aviriba dikabiragham. Eghti kantrin igharazimın gumazir dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham.

19 Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamın mangigh, nguibar ekiamın divazimın ikiam. Egh a irigh bar givaghti, me uam an ganighan kogham.

20 “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nighnigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamın mangi me abin men dagiaba iniam.§ Egh atrivir kam midorozimın aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimın ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

‡ 11:17: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. § 11:20: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalemın nguibar ekiam migei. Ezi marazi ghaze, a Godin Dipenir Jerusalemın itim migei.

²¹ Ezi ensel ghua kamaghin Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamin atrivimin otoghan kogham, a uan nighnizimin atrivimin otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimin ikiam.

²² Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsi iziti, a me dikabiragh bar me a gevegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam dikabiragham.**

²³ An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kam in an gavgavim bar ekevegham. ²⁴ Eghti kantrin maba navir amirizimin iki misoghsi nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam.

²⁵ “Egh atrivir kam Isipin atrivimin atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da

** **11:22:** Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimin migeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akam akiri.

inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar foghan kogh, egh kamaghin, a irigham. ²⁶ Isipin atrivimin gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham. ²⁷ Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningin nighniziba bar ikuvighti, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam. ²⁸ Egh Sirian atrivim, bizir a midorozimin iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan nguibamin mangam. Egh gumazamiziba Godin ziam fer arazim gasighasighsi nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a uamategh uan nguibamin mangam.

²⁹ “Eghti dughiar God inabazimin, Sirian atrivim Isipin mangighiva ua Isip ko misogham, egh a dughiar kamin a faragha me misogha me abinizi moghin, ua kamaghin damighan kogham. ³⁰ Eghti Romin gumazamiziba kuribar iziva a misogham, eghti a bar atiatigham. Egh a bar puv atariva uamategh mangi, gumazamizir Godin ziam fer arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumazamizir akirim ragha God gasaraziba men migirigiaba ko nighnizibar gin mangam.

³¹ “Eghti an midorozir gumaziba otivigh Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegham.

Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir arazim damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimin a damighti a tugham, kamaghin a uan Dipenim ategham.†† 32 Egh atrivim gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, akar bar isingtizir aghuibar me mikimtima, me an gin mangam. Eghti gumazir Godin apengan itiba, me tuiyigh gavgavigh an akaba batogham.

33 “Eghti Israelin gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumazamizibar akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men tarazi, apaniba midorozir sababar me misoghti me arimighiram, egh tarazi me me dpongti me arimighiram. Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimin a damighan kogham. 34 Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagh. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagh. 35 Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananamin tugham.

36 “Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiamin bizibar amuam. Egh a uabi uan ziam fiva

†† **11:31:** Akar kam, “bizir bar kuratam,” an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27in iti. **11:32:** Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6 **11:36:** 2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6

kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam. ³⁷ Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asemin aghuagham. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragham.†† ³⁸ Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguibar ekiar divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamın ovaviba aser kamın ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam. ³⁹ Eghti a nguibar divazir gavgaviba itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghsi men aser kamın azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimin iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar mın me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagham.

⁴⁰ “Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin mın otogh me arigham. ⁴¹ Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh

†† **11:37:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

aningizir nguazir aghuir kamın otogham. Egh me tausen tausenın gumazamizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonın nguazir otevir ekiam inighan kogham. ⁴² Eghti atrivir kam nguibar avırım dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvira ikian kogham. Puvati. ⁴³ Egh a Isipın ivezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avırım inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti, aning an apengan ikiam. ⁴⁴ Eghti gin gumaziba aruem anadi naghın ko notın ikegh izıva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighi a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighi, a pamtem misogh gumazamizir avırım kuavaremegham. ⁴⁵ Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamın dar ingaram, nguazir kam a Mediterenianın Ongarir Ekiamın miriam ko Godın Dipenim itir mighsiamın tizimın iti. Mighsıar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar Godın mighsıam. Eghti atrivir kam bar gıvagham, eghti tav an akuraghan kogham.”

12

Dughiar abuananam

¹ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghın miği, “Dughiar kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelın gumazamizibar garir ensel, an otogham. Eghti dughiar kamın osımtızir bar ekiam otivam. Egha fomıra osımtızir kamaghın garitam nguazir kamın

nguibatamın otozir puvati. Ezi dughiar osımtızir kam otivamim, Israelian gumazamizir men ziaba Godın akınafarımın aven itiba God ua me iniam. ² Eghti God gumazamizir avırir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar aghumsıghıva kamaghıra ikivıra ikiam. ³ Eghti gumazir fofozir aghuiba ko nıghnızir aghuiba itiba, me mikoveziba isi moghın isi taghtagham. Eghti gumazir gumazamizir avırım arazir aghuibar gın mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar mın isi taghtagham mamaghıra ikiam. ⁴ Ezi datırıghın a na migia ghaze, ‘Ni Daniel, ni akaba itir akınafarir kam dukuagh, egh kendel gris a datıghti, an akaba modogh ikiam. Egh akınafarir kam dukuagh mamaghıra iki mangı dughiar abuananam otogham. Eghti gumazamizir avırım pamtem akar kamın mıngarım gifoghsı damuva avegham.’”*

Dıpar mıriamın itir enselningın irebam

⁵ Ezi ki Daniel, ki gın garima, gumazir pumuning fanemın mıriamningın tughav iti. Mam vongın itima, ezi mam vongın iti. ⁶ Ezi aningın mav, enselin korotiar ghurghurım arugha mong fanemın pın itim kamaghın an azangsıgha

12:2: Aisaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29 **12:3:** Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korin 15:41-42; Jems 5:20 **12:4:** Akar

Mogomem 22:10 * **12:4:** Amos 8:12 vezin kamın itir akamın mırara ghu. Ezi Hibrun akam deragha akar kamın mıngarım abıghızir puvati. Gumazir avırım ghaze an mıngarım kamaghın ghu, “Gumazamizir avırım danganıba bar dar aruam, egh bizir guar avırıbar fofozir avırıba iniam.”

ghaze, “Dughiar manamra bizir me ganiva atiatingamiba givagham?”

⁷ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning viraram aning ghufegha Godin Nguibamin akui. Egha kamaghin migei, “Ki Godin Mamaghira Itimin ziamin, bar guizbangira migei. Bizir ni ganiva atiatingamiba, azenir pumuning ko mikezim ko akuamin mangiva givagham. Eghti me Godin gumazamizibar gavgavim dikabiraghti, eghti me bar ikuvigha, dughiar kamra bizir kaba uaghan givagham.”†

Enselningin irebamin mingarim

⁸ Ezi a migeima, ki a baregha, akamin mingarim gifozir puvati. Egha ki kamaghin an azai, “Gumazir ekiam, bizir kaba manmaghin givagham?”

⁹ Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangi. Guizbangira, akinafarim ni a dukuagha gifa. Eghti akar kamın mingarim modogh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. ¹⁰ Eghti bizir kaba otiv gumazamizibar amuti me arazir aghuibar amuam. Egh me Godin damazimin zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizir kamın mingarim gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me bizir kamın mingarim gifoghan kogham. Egh me arazir kurar avirim damuam.

12:7: Akar Mogomem 10:5; 12:14 † **12:7:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi gumazir maba ghaze, akar kam, a guizbangira akar mogomem, egha osimtizir kam givaghamin dughiam deragha a migeir puvati.

12:10: Akar Mogomem 22:11

¹¹ “Eghti gın apaniba Israelian tivaghti me zurara ofa gamir arazim damuan kogham. Eghti bizir bar kuratam me Godın Dıpenimın aven anesaraghti, kamaghın a uan Dıpenim ategham, kar God bar aghuazir bizim. Dughiar kam iki mangi, 1,290plan dughiaaba gıvaghtıma, bizir kurar kam gıvagham. ¹² Eghti gumazamizir God bagha tuivigha gavgavigha itiba, a mızuam mangiti 1,335plan dughiaaba gıvaghti, me bar akuegh ikiam.

¹³ “Eghti ni, Daniel, ni datirıghın tugh gavgavigh mangiti dughiar abuananam otogham. Eghti ni aremegham, egh ni gın ua dikavigham, egh dughiar abuananamın God ni bagha inabazir bizıba, ni da iniam.”

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir
Ghurim ko Igiam**

**The Holy Bible in the Aruamu language of Madang
Province, Papua New Guinea, 2020 Edition**

**Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins
long Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea